

Forebyggelse af magtanvendelser på botilbud – Evaluering af implementering af metoden LA2u på botilbud for mennesker med udviklingshæmning

Hovedresultater

Hovedresultater

Fagprofessionelle, der arbejder med voksne med udviklingshæmning og udadreagerende adfærd, har ifølge den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation VISO stigende behov for rådgivningsforløb. Antallet af voldsomme episoder og magtanvendelser er steget i de senere år og er en væsentlig udfordring for både borgere og fagprofessionelle. Det er dokumenteret, at fagprofessionelle på botilbud utilsigtet kan være med til at optrappe eller fremprovokere konflikter gennem den måde, de kommunikerer og agerer på. Tilsvarende peger national og international forskning på, at det kan nedbringe forekomsten af voldsomme episoder og magtanvendelser, hvis man skifter fokus fra restriktive sanktioner og magtanvendelser til forebyggelse og konflikthåndtering.

Tilgangen til borgere med udviklingshæmning har primært haft fokus på borgerens mestrings- og funktionsevne ud fra et fagligt perspektiv og har kun i mindre grad inddraget borgerens eget perspektiv. Forskningen dokumenterer en sammenhæng mellem høj grad af borgerinvolvering og reduceret brug af magtanvendelse. Metoden "Low Arousal 2 – understøttet" (forkortet LA2u) baserer sig på denne forskning. Metoden er udviklet af konsulentfirmaet Sopra og bygger oven på LA2, der blev udviklet til brug på psykiatriske botilbud. Det nye i LA2u er, at metoden understøtter personalet i deres arbejde med borgere med kognitive funktionsnedsættelser og begrænset verbalt sprog. LA2u bygger oven på – og integrerer – forskellige socialpædagogiske redskaber og tilgange og er bl.a. inspireret af recovery-perspektivets fokus på deltagelse.

Denne slutevaluering præsenterer resultaterne af en metodeafprøvning af LA2u på otte botilbud over godt 2 år. Formålet har været at undersøge, om metoden kan forebygge og nedbringe antallet af voldsomme episoder og magtanvendelser, skabe bedre trivsel blandt borgere med udviklingshæmning og fagprofessionelle samt styrke fagligheden blandt fagprofessionelle på botilbud. Evalueringen viser overordnet, at metoden har haft positive virkninger for såvel borgere som medarbejdere.

Fokus på at forstå borgernes indefra-perspektiv

LA2u handler i høj grad om en ændring af medarbejdernes *mindset*. Tilgangen fokuserer på at forstå borgerens verden fra borgerens eget perspektiv og at anvende denne viden i den socialfaglige indsats i hverdagen. Tilgangen grunder i, at sikring af en god trivsel er den bedste strategi til at forebygge udadreagerende adfærd. LA2u rummer derfor en række samtale- og refleksionsredskaber, som retter sig

imod at forstå borgerens indefra-perspektiv. Dette perspektivskift er et centralt element, også i medarbejdernes samarbejde. En vigtig del af arbejdet er, at de fagprofessionelle forholder sig åbent og nysgerrigt i den non-verbale kommunikation med borgeren. En sådan undersøgende tilgang er fx essentiel, når medarbejderne sammen skal udarbejde et såkaldt tilstræbt indefra-perspektiv (TIP) for borgere, hvor den verbale kommunikation er udfordret.

Centrale redskaber i arbejdet med LA2u er tre typer af planer – trivselsplaner, tryghedsplaner og læringsplaner. Der udarbejdes trivselsplaner for alle borgere. Det er planer, der har fokus på, hvad der kan gøre, at borgere har en god hverdag. Tryghedsplaner udarbejdes for borgere, hvor der forekommer uhensigtsmæssig adfærd, for at sikre den bedst mulige håndtering af sådanne situationer. Endelig udarbejdes læringsplaner, når der er episoder og nye former for adfærd, man med fordel kan uddrage viden fra. Disse tre typer af planer udarbejdes endvidere såvel fra et borgerperspektiv som fra et fagprofessionelt perspektiv. Planerne skal være med til at etablere og forankre en fælles forståelse af – og en fælles tilgang til – de enkelte borgere på tværs af medarbejderstaben.

Opkvalificering og lokal implementering

Implementeringen af LA2u har fulgt en model bestående af opkvalificering af alle medarbejdere og nedsættelse af lokale implementeringsteam. Implementeringsteamene har igangsat forskellige aktiviteter på botilbuddene, og aktiviteterne har ændret sig over tid. Det har fx handlet om aktiviteter til at støtte ændringer i medarbejdernes tilgang i arbejdet, herunder at gøre dem bedre i stand til at se verden fra borgernes perspektiv. Det har også handlet om at få trivsels- og tryghedsplaner ind i de enkelte botilbuds hverdag og mødestruktur og tilrettelægge opkvalificering af nye medarbejdere. Implementeringsteamenes medlemmer har også hjulpet kolleger ind i arbejdet med LA2u og udarbejdet løsninger på, hvordan forskellige LA2u-registreringer bedst integreres i botilbuddenes eksisterende dokumentationspraksisser.

Fakta om undersøgelsen

Evalueringen bygger på data indsamlet fra starten af 2022 til juni 2024 på de otte botilbud fra fem kommuner, der deltager i afprøvningen. I perioden er der indsamlet fem runder survey-data. Besvarelsesprocenterne er høje og ligger på 71,4 % for medarbejdersurveys og 84,5 % for surveys om borgernes adfærd og trivsel. VIVE har også indhentet to runder økonomiske data fra de otte botilbud.

VIVE har været på to besøg på hvert botilbud og har udført 137 interviews med ledere, medarbejdere og borgere (personlige interviews eller telefonisk). Som en tredje type af data indgår tilbuddenes registreringer af magtanvendelser, voldsomme episoder, sygefravær og personaleomsætning.

Store forskelle på implementeringsprocesserne

Der er ikke nogen klar manual for, hvornår man kan sige, at LA2u er blevet implementeret med høj fidelitet. På den ene side kan man observere, at alle otte botilbud oplever, at de har fået en anderledes tilgang til deres borgere. De har også alle opfyldt formelle krav som fx at nedsætte et implementeringsteam, ansætte projektledere og arbejde med lokale aktiviteter. På den anden side er der tydelige forskelle imellem implementeringsprocesserne på forskellige botilbud og på, hvor langt man er nået i arbejdet.

I den ene ende af spektret har nogle botilbud haft en intensiv implementeringsproces. Her har fx en fjerdedel af medarbejderne været med i implementeringsteamet, som ligeledes har haft mange lokale aktiviteter. Med så mange deltagere har der været gode muligheder for at hjælpe kolleger med sidemandsoplæring og at støtte op om at integrere LA2u-planarbejdet i hverdagen. På andre botilbud har de lokale implementeringsteam været mindre og haft færre ressourcer. De har ikke haft lige så meget berøring med de resterende medarbejdere eller igangsat lige så mange aktiviteter. På sådanne botilbud er implementeringsprocessen ikke nået lige så langt, og på nogle botilbud arbejder man fx kun i begrænset omfang med læringsplaner og med tilstræbt indefra-perspektiv (TIP).

Kontekstuelle forhold definerer implementeringsarbejdet

De store forskelle imellem implementeringsprocesserne på forskellige botilbud handler også om forskelle i konteksten. Her er fx stor variation i typer af borgere, hvor udadreagerende disse borgere er, botilbuddenes normeringer, medarbejdernes kompetenceniveau, den lokale botilbuds- og ledelseskultur m.m.

På en del botilbud viste det sig således, at man først måtte arbejde med at forbedre mere generelle forhold, før man kunne komme ordentligt i gang med implementeringsarbejdet. Det kunne dreje sig om at øge den psykologiske tryghed hos medarbejderne (så alle tør byde ind i forhold til, hvordan de oplever borgernes trivsel) og om at forbedre den lokale mødekultur. Sådanne mindre velfungerende botilbud kunne dog samtidig have et stort potentiale for forbedringer.

Alle botilbud har implementeret grundlæggende LA2u-elementer

Samlet kan man sige, at alle otte botilbud har implementeret følgende centrale LA2u-elementer (om end i forskelligt omfang):

- Et øget fokus på borgernes indefra-perspektiv
- Et fokus på "trivsel" som forebyggelse i højere grad end fx at fokusere på "sikkerhed"
- En styrkelse af kollegiale diskussioner med afsæt i borgernes perspektiv
- Brug af trivsels- og tryghedsplaner som en del af den daglige praksis.

På en del botilbud har man endvidere styrket kvaliteten af skriftligheden i det daglige arbejde. Implementering af LA2u-elementer som de ovenstående opleves generelt som noget, der har bidraget positivt til botilbuddenes hverdag.

På alle otte botilbud har den lokale implementeringsproces desuden resulteret i indførelse af forskellige daglige tavlebaseede trivselsvurderinger. Disse lokalt udviklede redskaber medvirker til at fastholde et fokus på LA2u og til at sikre, at medarbejderne løbende afstemmer deres syn på de enkelte borgere og deres trivsel med hinanden. Tavlearbejdet har også vist sig gavnligt i forhold til at introducere nye medarbejdere til LA2u.

Survey-data viser også, at brugen af centrale LA2u-redskaber som trivsels- og tryghedsplaner er stort set ens for medarbejdere, der har deltaget i hele projektforløbet, og medarbejdere, der er kommet til senere. Dette tyder på gode resultater i forhold til at fastholde læringen fra den indledende kompetenceudvikling på den længere bane.

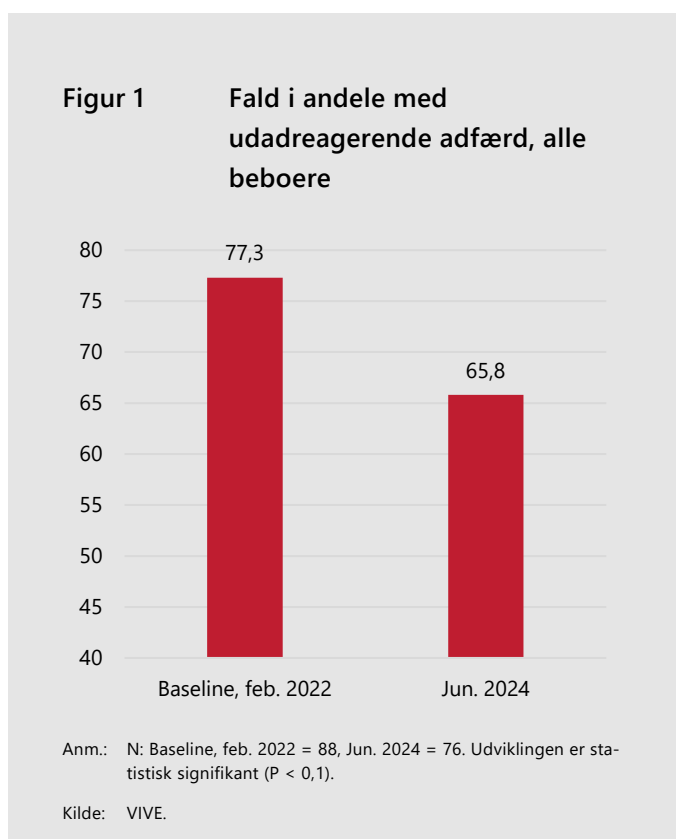
Positive virkninger for borgere og medarbejdere

Mindre udadreagerende adfærd hos borgere

Når man ser samlet på botilbud-
denes borgere, viser evaluering-
gen, at der i implementerings-
perioden sker en reduktion i den
udadreagerende adfærd. Dette
fald kan iagttages som et stort
fald i antallet af magtanvendel-
ser: Det falder fra 172 årlige
magtanvendelser i 2020-2021 til
49 årlige magtanvendelser i
2022-2023.

Denne positive udvikling ses
også i survey-data om borger-
nes udadreagerende adfærd: Fra
baseline i februar 2022 (før op-
kvalificeringen med LA2u) til juni
2024 falder andelen af borgere,
som udviser udadreagerende
adfærd fra 77 til 66 % (signifi-
kant på et 10-%'s niveau). Data
viser, at ændringen ikke skyldes
udskiftning af borgere, men at borgere ændrer adfærd.

Også interviewdata fra botilbuddene beskriver, at der bliver mindre udadreagerende adfærd over tid. Adfærden bliver endvidere ofte mildere. I interviews beskriver både medarbejdere og ledere oplevelser af, at faldet i høj grad skyldes arbejdet med LA2u.

Forbedret trivsel blandt borgere

Implementeringen af LA2u ser også ud til at have positive virkninger for trivslen blandt botilbuddenes borgere. Medarbejderne har flere gange vurderet borgernes trivsel. Data herfra viser, at borgernes trivsel er klart forbedret (signifikant på et 5-%'s niveau) fra først til sidst i implementeringsperioden. Også de kvalitative data vidner om markante trivselsforbedringer blandt nogle borgere.

I perioden har andre borgere dog oplevet øget mistrivsel. Uagtet et koncentreret arbejde kan nogle botilbud dermed opleve store udfordringer med nogle borgere med komplekse udfordringer.

Forbedret arbejdsmiljø blandt medarbejderne

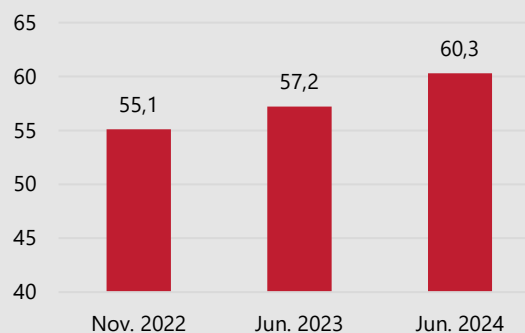
Arbejdsmiljødata fra den samlede gruppe af medarbejdere på de otte botilbud peger på klare forbedringer i løbet af implementeringsperioden. Der er således statistisk signifikante forbedringer på 6 ud af 15 undersøgte arbejdsmiljødimensioner. Dermed har botilbuddene rykket sig i klar positiv retning og går fra at ligge betydeligt under det nationale gennemsnit for danske lønmodtagere på flere dimensioner til at ligge betydeligt over dette niveau. Særligt markante forbedringer ses i den generelle jobtilfredshed og i relationen til nærmeste leder (signifikant på et 1-%'s niveau). Der er også signifikante forbedringer i forhold til, at medarbejderne oplever mindre stress og færre rollekonflikter i løbet af implementeringsperioden. De årlige registreringer af sygefravær og personaleomsætning viser dog ikke lignende forbedringer.

LA2u opleves som brugbar og virkningsfuld

De otte botilbud har fulgt forskellige forløb i implementeringen. Her er et vigtigt fund, at de to botilbud, som reelt er kommet kortest i implementeringsprocessen, samtidig er blandt de tilbud, der har oplevet de største relative forbedringer. Det var botilbud, hvor trivslen hos både medarbejdere og borgere var udfordret, da

Figur 2 Stigning i borgernes trivsel på otte botilbud

Udvikling i borgernes WHO-5-score, gennemsnit.

Anm.: N: Nov. 2022 = 80; Jun. 2023 = 71; Jun. 2024 = 76. Udviklingen er statistisk signifikant ($P < 0,05$). Skala: 0-100. Scoren er konstrueret af spørgsmål om borgernes humør, energiniveau og søvn mv., hvor man har kunnet svare på en fempunktskala, som efterfølgende er ganget op.

Kilde: VIVE.

implementeringen gik i gang. Det er dermed botilbud, hvor et stort rum for forbedringer er blevet realiseret.

Anderledes er situationen på de to botilbud, hvor det faglige niveau og medarbejdernes trivsel var højest, da implementeringen startede. Her var omfanget af borgernes udadreagerende adfærd også begrænset. Uanset at implementeringen her reelt er nået længere og har været af en bedre kvalitet, har det ikke resulteret i målbare forbedringer. Tværtimod ses en lille tilbagegang i trivslen hos både borgere og medarbejdere. På de fire botilbud, der ligger imellem disse to poler, ses betragtelige forbedringer hos såvel borgere som medarbejdere. Disse forskelle peger på, at LA2u har et stort potentiale for at skabe forbedringer på botilbud, hvor arbejdsmiljø og trivsel som udgangspunkt er udfordret.

De store forskelle botilbuddene imellem understreger vigtigheden af de lokalt tilpassede implementeringsprocesser: På nogle botilbud havde man behov for at bruge en stor del af projektperioden på at få styr på grundlæggende arbejdsgange og på at få bedret det faglige samarbejde, før man var i stand til at arbejde med LA2u. På andre tilbud var sådanne grundlæggende elementer på plads fra starten. Her har man derfor fx kunnet arbejde med datadrevet udvikling af det pædagogiske arbejde og med udvikling af IT-støttede dokumentationspraksisser. Muligheden for denne store spændvidde spiller en central rolle for, at LA2u, bredt set, opleves som brugbar og virkningsfuld i de ret forskelligartede botilbudspraksisser.

Økonomisk evaluering

VIVE har også gennemført en økonomisk evaluering af implementeringen af LA2u baseret på data fra – og interviews med – botilbuddene. De tilbagediskonterede merudgifter ved implementering af LA2u på et gennemsnitligt botilbud fremgår af Tabel 1. Disse udgifter er de samlede merudgifter, hvor de første 2 år anvendes til implementering af LA2u. Herefter går metoden i drift i 5 år.

Tabel 1 Anslåede merudgifter ved implementering af LA2u, kr.

Tilbagediskonterede merudgifter med LA2u over en 7-årig periode		Gennemsnitligt tilbud (13 borgere og 19 medarbejdere)
Merudgifter pr. borger		76.000
Merudgifter pr. medarbejder		37.000

Kilde: VIVE.

Hovedresultater: Forebyggelse af magtanvendelser på botilbud – Evaluering af implementering af metoden LA2u på botilbud for mennesker med udviklingshæmning

VIVE/2024

HR_302043